

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשט"ו.

בלתי מוגה

א. בכלל, אין לאדם בעלות על הזמן, ואין ביכלתו להאריך את הזמן או לקצרו. בשעה שמגיע זמן פלוני — הרי הוא כאן, ואין לאדם בעלות למהר ולהקדים או לאחר את הזמן. לאדם יש שליטה רק על תוכן הזמן, דהיינו, האם למלא את הזמן בתוכן ובאיזה תוכן למלאותו, אבל לא על עצם הזמן.

ואעפ"כ, הזמן דיו"ט — נמסר לבית־דין, שע"פ רצונם נעשית קביעות היו"ט, שהרי קביעות היו"ט תלוי בקביעות דראש חודש (שהיו"ט הוא ביום ה"ט¹ (בנוגע לסוכות) וכיום הכ"ב (בנוגע לשמע"צ) מהיום שבו נקבע ר"ח), וקידוש החודש תלוי בבית־דין.

וזהו החילוק בין שבת ויו"ט — ש"שבת מקדשא וקיימא"², משא"כ הקביעות דיו"ט תלוי בבית־דין, כדרשת הגמרא³ על הפסוק⁴ "אשר תקראו אתם" — "אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין". ויתירה מזו מצינו⁵, ש"כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי אתה עושה את המועדות, הקב"ה אומר להם לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה".

וזהו הטעם לנוסח הברכה דיו"ט "מקדש ישראל והזמנים", דהיינו שמזכירים גם ישראל (דלא כבשבת שהנוסח הוא "מקדש השבת", ללא הזכרת ישראל) — דלכאורה, מה נוגע קדושת ישראל לסיום הברכה דיו"ט? — אלא הטעם הוא, כיון ש"ישראל דקדשינהו לזמנים"⁶.

ואף שבענין זה ישנם הגבלות, שהרי ישנם דינים בנוגע לאופן קידוש החודש, קבלת עדות וכו', והעיקר הוא שהב"ד צריכים להיות סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו⁷ — אעפ"כ ישנו ענין זה גם עתה, כיון שהלל חישוב וקידוש את כל החדשים עד יבוא מורה צדק⁸.

ב. כשם שכללות הענין דיו"ט נמסר לבני ישראל — כן הוא בנוגע

(1) ביצה יז, א. (5) ברכות מט, א. וראה פסחים קיז, ב.

(2) ר"ה כה, א. (6) רמב"ם הל' קידוה"ח רפ"ה.

(3) אמור כג, ב. שם, ד. שם, לו. (7) ראה בהנסמן בתו"מ ח"ח ע' 102

(4) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב. הערה 51.

להזמן הפרטי שבכל יו"ט, שבכחם של בני ישראל להוסיף מחול על הקודש, הן בערב יו"ט, והן במוצאי יו"ט.⁸

וענין זה הוא בעיקר במוצאי יו"ט — שאז אין שום הגבלות על כמות הרגעים שיכול אדם להוסיף מחול על הקודש, אלא ככל שברצונו להוסיף — מוסיף, וזמן זה שמוסיף נעשה יו"ט, ונמשכות בו כל ההמשכות דיו"ט.

ובמכ"ש וק"ו: ומה לפני יו"ט בכחם של ישראל לקבוע זמן היו"ט, "ישראל דקדשינהו לזמנים" — הרי לאחר יו"ט, כאשר ישנם כבר כל ההמשכות והנתינת כח דיו"ט, עאכו"כ שאפשר לעשות מחול קודש.

ובענין זה (הוספה מחול על הקודש) אין שום הגבלות דסמוכים כו', אלא כאו"א מישראל, אפילו יהודי יחיד בכל העולם כולו, כשמוסיף מחול על הקודש — נמשכות בזמן זה כל ההמשכות השייכות ליו"ט.

* * *

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ביום השמיני עצרת.

* * *

ד. דובר פעם⁹ בענין מ"ש בגמרא¹⁰ "רוח צפונית אינה מסובבת", שהקב"ה עשה שיהי' חסרון בטבע, כדי שיהי' ניכר שזקוקים לענין שלמעלה מהטבע.

וכן הוא בנוגע לחלק התורה השייך לעולם (שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹¹), דהיינו גליא וחיצוניות התורה — שישנם כמה וכמה ענינים בלתי-מובנים בנגלה דתורה, וענינים אלו מכריחים שיש צורך בסתים ופנימיות התורה שלמעלה מהעולם¹².

א' מענינים אלו הוא¹³:

איתא בגמרא¹⁴ "שמיני רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב", והיינו, ששמיני-עצרת אינו שוה לחג הסוכות אלא נחשב ליו"ט בפני עצמו, לגבי

(12) ראה גם לעיל ע' 22. וש"נ.
 (13) בהבא לקמן — ראה גם שיחת יום שמחת תורה הנ"ל ס"ג (תו"מ שם ע' 112).
 לקו"ש ח"ג ע' 833 הערה 19. ח"ט ע' 228 ואילך. חכ"ב ע' 129.
 (14) סוכה מח, רע"א. וש"נ.

(8) ראה ר"ה ט, א. וש"נ. וראה גם שיחת יום שמחת תורה תשי"ג ס"ו (תו"מ ח"ז ע' 114).
 (9) ראה תו"מ ח"ט ע' 117. וש"נ.
 (10) ב"ב כה, ריש ע"ב.
 (11) זח"ב קסא, ריש ע"ב.
 (12) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

ששה דברים, שסימנם פז"ר קש"ב [ביאור תוכנם של תיבות הסימן — נתבאר בלקו"ת¹⁵].

והנה, פירוש האות רי"ש (בהסימן "פז"ר קש"ב") הוא "רגל בפני עצמו", ופירש רש"י: "שאינן יושבין בסוכה". ולכאורה אינו מובן:

הענין שאינן יושבין בסוכה בשמע"צ — הרי זה ענין של העדר, שמורה רק על כך שיום זה אינו חג הסוכות, אבל אין זה מורה כלל על היות דשמיני-עצרת, שהרי גם בכל השנה, לאחר שמיני עצרת, אין יושבין בסוכה. וא"כ, כיצד ניכר בענין זה ששמע"צ הוא "רגל בפני עצמו"? ובכן: ענין זה אינו מובן ע"פ נגלה, וכדי לבאר יש צורך בפנימיות התורה, כדלקמן.

ה. וביאור הענין:

סוכות — ענינו דירת עראי. וענינו של שמיני-עצרת — שהענינים שהיו בחג הסוכות באופן ד"עראי", נמשכים בקביעות.

וכמבואר בזה¹⁶, שסוכה ענינה מקיף, משא"כ שמיני-עצרת — "עצרת" מלשון קליטה, דהיינו שאז באים כל הענינים בקליטה ובהתיישבות.

ו. וביאור הענין בעבודה:

כתיב¹⁷ "ולמקנהו עשה סוכות". "מקנהו" — הם דברים הנקנים ("איינגעקויפטע זאכן"), דהיינו, כל הדברים הגשמיים שהנשמה מצד עצמה אין לה שום שייכות אליהם, אלא ש"נקנו" וניתוספו אצל הנשמה ("א צוגעקומענע זאך") ע"י ירידתה בגוף. ועז"נ "ולמקנהו עשה סוכות" — שכל הענינים הגשמיים צריכים להיות באופן ד"סוכות", בדרך עראי בלבד, וכמארז"ל¹⁸ "העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין", דהיינו שכל עוה"ז אינו אלא כ"פרוודור".

ומ"ש "כדי שתכנס לטרקלין" — אין הכוונה לאחר מאה ועשרים שנה דוקא, אלא ע"ד מארז"ל¹⁹ "עולמך תראה בחיידך", דהיינו, שכאשר האדם נמצא כאן למטה צריכים הדברים הגשמיים להיות אצלו באופן

91 ואילך. וש"נ.

18 אבות פ"ד מט"ז.

19 ברכות יז, א.

15 דרושי שמע"צ צא, ב.

16 ראה לקו"ש ח"ט שם ע' 229. וש"נ.

17 וישלח לג, יז. וראה לקו"ש שם ס"ע

של "עראי", בכדי שיוכל לעשות מהם — ע"י התומ"צ — ענין של "קבע".

והענין בזה:

לכאורה אינו מובן איך אפשר לעשות את העולם לענין של "קבע"? הרי כל סדר ההשתלשלות הוא ענין מחודש, שלא הי' קודם לכן, ולאחר "שית אלפי שנין" לא יהי' עוד, כמארז"ל²⁰ "שית אלפי שני הוור עלמא וחד חרוב" או "תרי חרוב", וא"כ, אין זה אלא דבר זמני ("צ צייטווייליקע זאך"), ואיך אפשר לעשות מזה ענין של קבע?

אך הענין בזה — דכיון ש"נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים"²¹, דהיינו דירה לעצמות ממש, שהוא מציאות אמיתי ותדירי, אמיתית הענין ד"קבע", הרי עי"ז שמקשרים את העולם עם הקב"ה, היינו, שעושים את העולם דירה לו ית' ע"י התומ"צ, אזי נעשה גם העולם עצמו ענין של קבע.

אמנם, כדי לקשר את העולם עם הקב"ה שע"ז נעשה העולם ענין של קבע — צריכה להיות ההנהגה באופן ש"למקנהו עשה סוכות", היינו, שהענינים הגשמיים מצד עצמם יהיו אצלו בדרך עראי, שדוקא אז בכחו לקשר ענינים אלו עם הקב"ה, ועי"ז לעשותם ענין של קבע.

ז. וזהו החילוק בין סוכות לשמיני-עצרת:

סוכות ענינו עראי, ושמיני-עצרת ענינו קבע; סוכות ענינו מקיף, ושמע"צ ענינו פנימי.

כלומר: ההרגש שהעולם מצד עצמו אינו אלא ענין של עראי, ועיקר ענינו הוא לעשותו ל"דירה לו ית'" — הנה בחג הסוכות הרי זה בדרך עראי ובבחי' מקיף, דהיינו, שענין זה הוא רק בשכל ובהנהגה בפועל, אבל לא בהרגש הלב; ואילו בשמיני-עצרת בא הרגש זה בפנימיות, דהיינו שנמשך גם בהרגש הלב.

ובזה יובן מ"ש בתרגום²² בענין היר"ט דשמיני עצרת "כנישין תהוון בחדוא מן מטילכוון לבתיוכוון", שהוא ענין הכניסה מהסוכה אל הבית²³. וזהו גם מה שפרש"י "רגל בפני עצמו, שאין יושבין בסוכה" —

(22) תיב"ע פינחס כט, לה. וראה "מועדים בהלכה" (לרש"י זעווין) סוכות ע' קכט. וראה גם לקו"ש שם ע' 229 הערה 31.
(23) חסר קצת (המו"ל).

(20) ר"ה לא, א. וש"נ.
(21) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

שענינו של היו"ט דשמע"צ, שנרגש בפנימיות ובקביעות שהעולם כולו אינו אלא ענין של עראי, ועיקרו הוא בכך שיש לעשותו ענין של קבע — דירה לו ית'.

*

ח. ישנו פתגם שאמר פעם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בשמחת-תורה בשעת התוועדות²⁴: "בשמחת-תורה מותר לדבר, כי בשמחת-תורה אין זה מזיק" ("שמחת-תורה שאַדט ניט").

— בכלל, הי' אדמו"ר נ"ע נזהר ביותר שלא להוציא מפיו דברים קשים (א"ש שווערן וואָרט"), ורק בשמח"ת, בשביל ענין של התעוררות כו', אמר ש"בשמח"ת אין זה מזיק", כיון ששמח"ת הוא עת רצון ושעת שמחה למעלה — שמחה נוספת על השמחה דחג הסוכות.

ט. והנה, בנוגע לשמע"צ מצינו במדרשי חז"ל²⁵ משל ל"מלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנן להפטר, אמר, בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם". ועד"ז במשל, שלאחרי שבעת ימי חג הסוכות אומר הקב"ה לבני ישראל "עצרת תהי' לכם"²⁶, "עכבו עמי עוד יום אחד".

ולכאורה אינו מובן²⁷:

(א) מהו הלשון "קשה עלי פרידתכם" — דלכאורה הול"ל "פרידתנו"?
 (ב) מהי התועלת בכך שישארו "עוד יום אחד" — בה בשעה שסוף-כל-סוף, לאחרי יום זה (שמע"צ), יצטרכו להפרד? והרי מלשון המדרש משמע שהתועלת שבדבר היא לא רק ליום א' בלבד, אלא גם עבור הזמן שלאח"ז.

וביאור הענין:

לאמיתו של דבר, לא שייך כלל פירוד בין הקב"ה לבני ישראל. מצד הקב"ה — בודאי לא שייך פירוד, וגם מצד בני" לא שייך פירוד, כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁸ בשם אדמו"ר הזקן: "א איד, ניט ער וויל

27) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 334. ח"י ע' 266. לקו"ש ח"ב ע' 433 ואילך. ח"ט ס"ע 233 ואילך. ועוד.
 28) אג"ק שלו ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

24) תרס"ה — ראה סה"ש תורת שלום ע' 53 ואילך. ע' 56. ע' 58. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' קפח. וראה גם מכתב י"א תמוז שנה זו (אג"ק חכ"א ע' שא).
 25) ראה פרש"י אמור כג, לו. פינחס כט, לו. בחיי שם, לה.
 26) פינחס שם.

און ניט ער קען זיין אָפגעריסן פון ג-טליכקייט" (יהודי אינו רוצה ואינו יכול להנתק מאלקות).

ומה שלפעמים קורה שיהודי עושה פעולה של פירוד — הרי זה מצד "פרידתכם", הפירוד שבין יהודי לחבירו, משא"כ כאשר בני ישראל עומדים בתנועה של אחדות, כפתגם אדמו"ר האמצעי²⁹ שע"י אחדותם של שני יהודים ישנם שני נפשות אלקיות כנגד נפש בהמית אחת, ואם הדברים אמורים אפילו בנוגע לשני יהודים בלבד, הרי עאכור"כ כאשר כל בני ישראל הם יחד — "ויעשו כולם אגודה אחת (שע"ז נעשה) לעשות רצונך בלבב שלם"³⁰.

וזהו ביאור הלשון "קשה עלי פרידתכם" (ולא "פרידתנו") — כיון שהפירוד דבני ישראל מאלקות ח"ו ("פרידתנו") יכול להיות רק ע"י שחטר בענין האחדות בין בני ישראל גופא ("פרידתכם").

ועל זה אומר הקב"ה "קשה עלי פרידתכם" — דכיון ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"³¹, מוכרח הוא כביכול להיזקק לבניו, ומבקש מהם שיהיו יחד ביום שמע"צ ("עכבו עמי עוד יום אחד"), וענין זה יפעל גם בימים שלאח"ז, בהנהגה ד"ויעקב הלך לדרכו"³² (כדלהלן).

י. ובפרטיות יותר:

בענין ד' המינים שבחג הסוכות — אמרו רז"ל³³ "פרי עץ הדר"³⁴ — אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. . וערבי נחל — אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל, יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. . אמר הקב"ה, יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו".

כלומר: כאשר האתרוג ("בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים") מתאגד עם הערבה (דהיינו אנשים פשוטים, "בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים") — הרי זו תועלת הן עבור האתרוג והן עבור הערבה: התועלת ל"אתרוג" — שכאשר משפיל את עצמו להתעסק עם אנשים פשוטים, אזי לא יהי' אצלו ענין הישות; והתועלת ל"ערבה"

(31) ברכות לג, ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת עקב יר"ד, יב.
(32) ויצא לב, ב.
(33) ויק"ר פ"ל, יב.
(34) אמור כג, מ.

(29) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 210. וש"נ. תו"מ — רשימת היומן ע' תנו (נעתק ב"היום יום" כ טבת). וראה גם מכתב כ"ט אדר שנה זו (אג"ק ח"י ס"ע תיא), ובהנסמן שם.
(30) נוסח תפלת ימים נוראים.
(31) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 210. וש"נ. תו"מ — רשימת היומן ע' תנו (נעתק ב"היום יום" כ טבת). וראה גם מכתב כ"ט אדר שנה זו (אג"ק ח"י ס"ע תיא), ובהנסמן שם.
(32) אמור כג, מ.

— שלא יהי' אצלה ענין של יאוש (כידוע הפתגם ש"יאוש — שלא מדעת"³⁵), ולא תהי' בבחי' "אסקופה הנדרסת"³⁶ ח"ו. וכמו כן ישנה גם התועלת ל"לולב" ו"הדס".

וכיון שהענין דד' מינים הוא במשך כל שבעת הימים דחג הסוכות [דאף שבשבת אין ענין נטילת ד' מינים והנענועים בפועל, הרי הענינים הנפעלים עי"ז — "לעצור רוחות רעות .. לעצור טללים רעים"³⁷ — ישנם גם בשבת, כדאיתא בלקו"ת³⁸], וכמשנת³⁹ ששבעת ימי הסוכות הכוללים את שבעת ימי השבוע פועלים על כל שבעת ימי השבוע במשך כל השנה (יום ראשון בשבוע — על כל ימי ראשון, יום שני בשבוע — על כל ימי שני, וכן בשאר הימים) — נמצא, שמצד חג הסוכות אין מקום לפירוד בין בני ישראל, ובמילא גם מאלקות, במשך כל השנה.

יא. אמנם, לאחרי חג הסוכות, כשמסתיימת תקופת הימים־טובים, וכאו"א פונה לדרכו — הרי כיון שד' המינים אינם אגודים, עלולה הערבה ליפול ביאוש, והאתרוג עלול לבוא לידי גאווה.

וכך עלולים הם לרדת מדחי אל דחי — כמארוז"ל⁴⁰ "כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

— היצה"ר אינו בא ליהודי לומר לו מיד שיעבור עבירה ח"ו, בידעו שהיהודי לא ישמע לו, שהרי אין רצונו להיות נפרד מאלקות (כנ"ל), שענין זה ישנו בכאו"א מישראל); אלא לכתחילה אומר לו היצה"ר "עשה כך" — כפירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴¹ שלא מדובר כאן אודות עבירה, אלא אודות מצוה, היינו, שכאשר יהודי רוצה לעשות מצוה, פונה אליו היצה"ר ואומר לו: עשה כך! גם אני מסכים שתקיים את המצוה! ...

ולכאורה: מה איכפת לנו ("וועמען אַרט דאָס") שגם היצה"ר מסכים לעשיית המצוה? — אך הענין הוא, שבכך הרי הוא נותן מקום להיצה"ר, ולכן, אף שעושה מצוה, מ"מ, כיון שיש מקום גם להיצה"ר, היינו, שמתערב בזה ("עס וואַרפט זיך אריין") ישות ופניות, אזי נעשה היצה"ר

38) דרושי ר"ה נו, א ואילך.
39) שיחת שמחת בית השואבה ס"ו (לעיל ריש ע' 20).

40) שבת קה, ב. וש"נ.
41) סה"מ קונטרסים ח"א לז, א. ועוד.

35) ב"מ כא, ב. וראה גם תו"מ ח"א ע' 137. אג"ק ח"ח ריש ע' עב. ח"כ ס"ע שכה. ועוד.

36) ל' הש"ס — עירובין צה, ב. וראה פרש"י שם.

37) סוכה לז, סע"ב.

"בעל דיעה" עליו (כמאמר הגמרא⁴² "בתחילה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש"), ומוליכו מדחי אל דחי, "עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

יב. ולכן מבקש הקב"ה מבני ישראל שישארו יחד "עוד יום אחד", שמיני-עצרת,

ודוקא יום "פשוט" שאין בו ענינים מיוחדים — כמודגש בהחילוק בין שמע"צ לשאר הימים טובים, שבכל שאר הימים טובים יש בכל יו"ט מצוה מיוחדת (ובפרט בחג הסוכות, שהמצוה מקיפה את האדם כולו, "תשבו כעין תדורו"⁴³), משא"כ בשמע"צ אין מצוה מיוחדת,

ואדרבה: המצוה דשמע"צ היא לאכול ולשתות ולשמוח, היינו, שקשורה עם ענינים גשמיים, שלכאורה בחיצוניות ישנם גם אצל אינם-יהודים —

וכאשר גם בזמן זה (יום "פשוט", שאין בו ענינים מיוחדים) נמצאים בני ישראל יחד — הרי זה מועיל גם על הזמן שלאח"ז.

יג. וזהו גם שענינו של שמע"צ הוא הריקודים עם הספר תורה⁴⁴: השמחה דשמע"צ אינה באופן שלומדים בהס"ת, ויתירה מזה, שאפילו לא פותחים אותו, אלא כפי שהוא סגור ומכוסה ("א פארוויקלטע") רוקדים עמו — ריקוד דוקא, שהוא ע"י הרגלים, שמורה על ז' תחתונות וכח המעשה — שבזה שווים כל בני ישראל, מהגדול שבגדולים ועד להפשוט שבפשוטים. ודוקא עי"ז שבני ישראל נמצאים יחד גם בדברים פשוטים וגשמיים — הרי זה פועל על כל ימי השנה.

יד. ובנוגע לפועל:

יש לדעת, שההתעוררות דשמע"צ צריכים להמשיך על הימים שלאח"ז ("ויעקב הלך לדרכו") — כיון שזהו כל הענין דשמע"צ.

והתעוררות זו צריכה להיות בענין האחדות — הן אחדות של יהודי אחד עם חבריו, והן אחדות באדם עצמו, לאחד את השעות שבהם הוא לומד ומתפלל עם שאר שעות היום, שיהיו מתאימים זה לזה, דהיינו לקשר גם את הגשמיות עם אלקות,

44) ראה גם תו"מ ח"ב ריש ע' 30. ח"ד

42) סוכה נב, ב.

ע' 68. ח"ז ס"ע 95. ובהנסמן שם.

43) שם כח, ב. וש"נ. וראה גם תו"מ

ח"א ריש ע' 198, ובהנסמן שם בהערה 80.

— שזהו גם הענין ד"פר אחד איל אחד"⁴⁵, דהיינו, לעשות גם מה"פר" וה"איל" הגשמיים — "אחד" ⁴⁶, חיבור המטה עם אלקות, שע"ז מתמלאת הכוונה ד"דירה לו ית' בתחתונים".

*

טו. כאשר מביטים בעיני בשר — שהרי "האדם יראה לעינים"⁴⁷ — הרי המבט על הזמן ד"ויעקב הלך לדרכו" הוא באופן שהולכים לעינים שהם חול לגמרי, וכמדובר אתמול⁴⁸ בענין "על כל דבר פשע גו' על כל אבידה"⁴⁹.

[המשך הביאור בענין "על כל דבר פשע גו'" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 155 ואילך⁵⁰].

טז. [בתוך הדברים, כשדיבר ע"ד מצב חינוך הילדים, שמחפשים תחבולות להסתיר את יהדותם כו' (שם ע' 157) — אמר:]

וכמו כן כאשר הילד נעשה בר-מצוה, ומתחיל להניח תפילין — הרי למרות שעל תפילין נאמר⁵¹ "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך", כמארז⁵² "אלו תפילין שבראש", היינו, שכאשר ילד יהודי המניח תפילין הולך ברחוב, יש בכחו שגם הגדול שבגדולים מאומות העולם יפול לפניו — הרי בסופו של דבר, מסתירים את מקום התפילין בשיער! ...!

היכן הוא התוקף?!

חוששים שמא ילך הילד ברחוב, וכשיצטרך לשאול מישהו למקומו של רחוב מסויים — ידבר באנגלית עם "מבטא יהודי" ("א אידישן אַקצענט")... ויהי ניכר שהוא יהודי! ... ולכן לומדים עמו "אנגלית", ושאר חכמות חיצוניות, כדי לטמא את מוחו של הילד!

— ג' השנים הראשונות שבהם מתחיל הילד ללמוד, הם הזמן שהוא היסוד העיקרי להצלחתו בעתיד. ודוקא בזמן זה לוקחים את הילד ומטמאים את מוחו ב"אנגלית", "גראַמאַטיקע" וכיו"ב!

(45) פינחס כט, לו.
 (46) ראה אה"ת דרושים לסוכות ע' 54.
 (47) שמואל-א טז, ז.
 (48) שיחת ליל שמחת תורה סי"ב (לעיל ע' 53).
 (49) משפטים כב, ח.
 (50) בשילוב עם שיחות ליל שמחת ושבת בראשית.
 (51) תבוא כח, יו"ד.
 (52) ברכות ו, א. וש"נ.

הלואי שגם גדולים לא היו יודעים ענינים אלו! ועאכו"כ ילדים — עד תשע שנים, עד י"ב שנה — והייתי אומר גם לגבי השנים הבאות, אלא ש"תפסת⁵³ מרובה לא תפסת" ...!

בה בשעה שהקב"ה אומר שאינו זקוק ל"גן עדן", אינו זקוק לביהמ"ק, ואינו רוצה דבר, מלבד הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁵⁴, דהיינו שרצונו של הקב"ה לשכון דוקא במוחו של ילד יהודי — לוקחים מוח זה ומטמאים אותו בחכמות חיצוניות!

האמת היא, שרצונם של ההורים הוא ללמוד עם הילד רק חכמות חיצוניות! — אלא שישנו איזה "סבא" שדורש שילמדו עמו יהדות, או שיראים מיהודי היושב ב"נייריִאָרק", ולכן לומדים עמו גם תורה! ...! היכן היא הגאווה היהודית ("וואו איז דער אידישער שטאַלץ")?!

יז. מה שטוענים, שכאשר ילמדו את הילד "אנגלית" וכו', אזי תהי' לו תועלת בגשמיות, שיהי' לו קל יותר "להסתדר" בחיים — הרי זו טענה שאין לה מקום כלל, שהרי אף אחד אינו "יודע עתידות"; ובכל ההנהגות יש להתנהג ע"פ תורה.

כל דבר שיש בו תועלת — נכתב בתורה, ואילו היתה תועלת כלשהי בגשמיות בלימוד חכמות חיצוניות — הי' צ"ל דין בתורה שצריכים ללמוד חכמות חיצוניות. ומכיון שאין בתורה דין שכזה — ואדרבה: מפורש בתורה שהדבר אסור, ושע"ז מטמאים חב"ד שבנפש⁵⁵ — פירוש הדבר הוא שאין בזה שום תועלת בגשמיות, ואדרבה!

הם חושבים שיוכלו להתחכם על הקב"ה ("מען וועט גיין איבערקליגן דעם אויבערשטן"), היינו, שלא יתחשבו בדרכים שהקב"ה נתן בתורתו כדי להצליח, אלא יחפשו דרכים משלהם, ללמוד "אנגלית", ועי"ז להצליח. — ובכן: עליהם לזכור, שהקב"ה ברא את העולם לפני חמשת אלפים שבע מאות וארבע-עשרה שנים, ומאז מנהיג אותו תמיד כרצונו, וגם להבא ימשיך להנהיג את העולם בהתאם לרצונו — ע"פ תורה.

הקב"ה נתן לבני ישראל את התורה כבר לפני למעלה משלושת אלפים שנה, ומאז, רואים אנו שהעם ה"בטלן", שאינו לומד "דקדוק" וכו' — עומד איתן ("האַלט זיך שטאַרק")!

כל שאר האומות, למרות כל ה"חכמות" שלהן — לא נשאר מהם

(55) ראה תניא ספ"ח, וב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשם (ע' עא ואילך). וש"נ.

(53) ר"ה ד, סע"ב. וש"נ.
(54) תרומה כה, ח.

זכר; ואילו בני ישראל, שהם עם "בטלן", ללא "חכמות" ומומחיות בעניני העולם ("אָן קיינע חכמות און בריה'שאַפֿט") — עומדים איתן, ע"י אחיזתם בתורה!

ולכן, הטענה ע"ד תועלת בגשמיות — אינה טענה כלל, כיון שדבר שאינו ע"פ תורה אינו יכול להביא תועלת, ואדרבה. ונמצא, שלימוד ענינים אלו אין בו שום תועלת — לא בגשמיות, ולא ברוחניות.

ואעפ"כ, באים הורים וגוזלים שנים תמימות מילדיהם, חלק מחייהם של הילדים!

הילדים עצמם — אינם אשמים בכך, שהרי אין להם דעה משלהם, וההורים הם השולטים בהם; ומה עושים ההורים — גוזלים את חייהם של הילדים!

באיזו זכות באים הורים וגוזלים מהילדים את ימיהם? ! האם לשם כך נתן הקב"ה ילדים, כדי שההורים יקחו מהם את חייהם? !...

וכי משום שיש לו יצר הרע, ואינו יכול "להסדר" עמו ("קאָן זיך ניט איינקערן מיט אים") — עליו להטיל זאת על ראשם ועל ימי חייהם של הילדים? !...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר שיחה זו בהתרגשות גדולה ביותר, ואמר ביטויים חריפים נוספים שאין זוכרים. בתוך הדברים חזר כמ"פ שהדברים מיוסדים על פתגם אדמו"ר נ"ע ("הנ"ל ס"ח) ש"שמחת תורה שאַדט ניט", ולכן יהי' זה בחסד וברחמים].

*

יח. אחד⁵⁶ כתב לי פעם במכתב סיפור⁵⁷ — שהצ"צ התוועד פעם עם חסידים, והמשיל על עצמו משל ל"כובען" ("א קירוזשנער") התופר "כובעים": "כובע" — צריך להיות מתאים להראש. אך הסדר הוא שה"כובען" תופר "כובעים" סתם, וכל אחד מודד את ה"כובע" להתאימו לראשו. וסיים הצ"צ, שגם הוא — כמו אותו "כובען" — תופר "כובעים" סתם, אלא שכאשר מישוהו "מודד" את ה"כובע" על ראשו, ומוצא שהוא מתאים — אליו אכן היתה כוונתו ("אים מייך איך טאַקע")!...

— מעשה זה לא שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר, ולכן אינני יודע

(56) הרה"ח ר' שניאור זלמן הלוי דוכמאן. — נדפס לאח"ז בספרו "לשמע אוזן" (ברוקלין, תשכ"ג), ובהוצאת תש"נ ס"ע נו.
 (57) ראה גם מכתב כ"ד שבט שנה זו (אג"ק ח"י ע' שמג). ועוד.

עד כמה המעשה הוא אמיתי. ועכ"פ, בין אם המעשה הוא אמיתי ובין אם לאו — הרי זה מעשה נאה ומתאים ("א מעשה איז דאָס אַ שיינע").

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ואף אני אומר כן. — בוודאי ישנם כאן כמה ש"מודדים" את הדברים האמורים על עצמם, והדברים מתאימים אליהם; ולכן עליהם לדעת — שאכן אליהם כוונתי! ובכן: עליהם להתחיל לציית! ומכיון ש"שמחת תורה שאַדט ניט" — יהי' זה בחסד וברחמים.

* * *

יט. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לתת מיני מזונות לילדים שהשתתפו בהתוועדות (ע"פ ההוראה בהתוועדות ליל שמח"ת (סט"ז)), ואח"כ הורה שהילדים ינגנו ניגון. אח"כ הורה להרב מ.ט. לנגן "המלאך הגואל" בניגון תפלת גשם].

* * *

כ. פעם סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר:

החסיד ר' זלמן זלאַטאָפּאָלסקי⁵⁸, שהי' חסיד של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, השתוקק מאד לראות את אדמו"ר מוהר"ש לאחרי הסתלקותו, והתייעץ בענין זה עם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע. ואכן, לאחר כמה וכמה ענינים והכנות רבות שהורה לו כ"ק אדמו"ר נ"ע (ואחת מהן — לישון כשהוא חגור באבנט) — בא אליו אדמו"ר מהר"ש בחלום.

זהו סיפור שאירע עם חסיד מהדורות הקודמים ("אן אַלטן חסיד").

והנה⁵⁹, עתה מתרחש סיפור עם אברך צעיר, שמתנהג שלא כדבעי באיזה ענין. הרבי מסר כו', ודברו עמו על כך — וללא הועיל, עד שהרבי עצמו בא אליו בחלום. ואעפ"כ, במקום שדבר זה יגרום לו להשפיע גם על זולתו — הרי גם הוא עצמו⁶⁰...

יתבונן אותו אברך עד כמה התייגעו חסידים במשך שנים כדי לזכות לראות את הרבי, ואילו הוא — מושך את הרבי אליו, לתוך הבוץ שבו הוא שקוע ("ער שלעפּט דעם רבי'ן צו זיך, אין זיין בלאַטע וואו ער געפינט זיך")...

אילו זכה, הרי זכות זו של ראיית פני הרבי שהיתה בידו — היתה

(60) ראה גם מכתב ר' מ"ח שנה זו (אג"ק

ח"י ס"ע לט ואילך).

(59) חסר איזה תיבות (המור"ל).

(58) ראה אודותו — שיחת ליל א'

דשמח"ת תרפ"ז ס"ח (סה"ש תרפ"ז ריש ע'

114) ובהערה 8. תש"ז ע' 69. וש"נ.

נעשית באופן אחר; אבל עתה בא אליו הרבי כדי לדבר עמו אודות ענין פחות, ובסופו של דבר⁶⁰...

— כבר דובר לעיל (סי"ח) אודות המשל מ"כובען"⁵⁹... ובכלל, ידוע הפתגם⁶¹ שאין אדם מרמה אלא את עצמו, ואין זה "קונץ" לרמות שוטה!...

*

כא. בנוגע להזמן שלאחרי שמח"ת — איתא בחסידות הלשון "ויעקב הלך לדרכו"⁶². והיינו, שבמשך חודש תשרי עסוקים תמיד במצוות (ולכן נקרא חג הסוכות "ראשון לחשבון עוונות"⁶³, כיון שבימים שלפנ"ז עסוקים רק במצוות), וגם בחג הסוכות גופא עיקר ההתעסקות היא במצוות; ולאחרי שמח"ת — מתחיל הסדר ד"ויעקב הלך לדרכו".

והנה, המשך הפסוק ד"ויעקב הלך לדרכו" הוא — "ויפגעו בו מלאכי אלקים", ופרש"י "מלאכים של ארץ-ישראל באו לקראתו ללוותו לארץ". ועד"ז פרש"י בפסוק שלאח"ז: "מחנים — שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ-ישראל שבאו לקראתו".

ומשמע מדברי רש"י שמאורע זה הי' עדיין בחוץ-לארץ. והיינו, שכיון שזהו חוצה לארץ-ישראל — שבארץ-ישראל ישנו הענין ד"תמיד עיני הוי' אלקיך בה גו"⁶⁴, משא"כ בחוץ-לארץ ההשפעה היא ע"י הע' שרים⁶⁵ — יש צורך ב"מלאכי אלקים", שהו"ע נתינת כח להעבודה.

ומזה שהלשון ד"ויעקב הלך לדרכו" (דקאי על חוץ-לארץ, כנ"ל) מובא בחסידות בנוגע לענין העבודה דכל השנה — מובן, שענין העבודה דכל השנה הוא ע"ד הענין דחוץ-לארץ, ועל זה ישנו הענין ד"מלאכי אלקים", שהו"ע הנתינת-כח להעבודה.

כב. וביאור הענין דחו"ל וא"י ברוחניות — יובן בהקדמת סיפור⁶⁶: מעשה בחסיד שהגיע לכ"ק אדמו"ר הצ"צ, ואמר שברצונו לנסוע

(61) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ה ס"ח (139).

(62) "סה"ש תרפ"ה ע' 79). וש"נ. וראה גם מכתב

ב' מ"ח וכ"ה מ"ח שנה זו (אג"ק ח"י ס"ע

כט ואילך, ס"ע צא). ועוד.

(63) ראה בהנסמן בשיחות ש"פ בראשית

(התוועדות ב') סי"ז, ומוצאי ש"פ בראשית

ס"א — דאשתקד (תו"מ ח"י ע' 125, ע' תפה.

(64) עקב יא, יב.

(65) ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב).

וראה גם תו"מ ח"י ע' 31.

(66) אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"א ע'

לארץ-ישראל. ענה לו הצ"צ: "ר' הללין פעלט ניט אויס ארץ-ישראל. מאך דאָ ארץ-ישראל!" (לר' הלל — ר' הלל מפאָרטיש — ארץ-ישראל אינה חסרה. עשה כאן ארץ-ישראל!).

ולכאורה מענה הצ"צ אינו מובן: מדברי הצ"צ "לר' הלל ארץ-ישראל אינה חסרה", משמע, שלאותו חסיד בודאי שאין ארץ-ישראל חסרה. ואם כן, מה פשר הסיוע "עשה כאן ארץ-ישראל"?

והביאור בזה — בהקדמת החילוק בין ארץ-ישראל לחוץ-לארץ: בנוגע לחוץ-לארץ מצינו⁶⁷ ש"גזרו על גושה ועל אורה", דהיינו שאפילו אויר חוץ-לארץ הוא טמא, ויש צורך לזככו. וזיכוכ זה הוא ע"י תומ"צ, כידוע⁶⁸ שע"י שחושבים ברחוב דברי תורה מזככים את האויר. משא"כ ארץ-ישראל — הרי "ארץ-ישראל מקודשת מכל הארצות"⁶⁹, דהיינו שהאויר שבה מצ"ע הוא טהור (גם ללא תומ"צ), כיון ש"עיני ה' אלקיך בה גו".

אמנם, חילוק זה שבין ארץ-ישראל לחוץ-לארץ — הוא רק בנוגע לאנשים סתם. משא"כ צדיקים, "שחיי הצדיק אינם חיים בשריים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה" (כמ"ש באגה"ק⁷⁰) — הרי גם בהיותם בחוץ-לארץ נמצאים הם באויר טהור, בדוגמת ארץ-ישראל.

וזהו מ"ש הצ"צ "לר' הלל ארץ-ישראל אינה חסרה" — כיון שעבורו, בכל מקום שבו הוא נמצא, הרי זה בבחינת ארץ-ישראל.

כג. ועפ"ז יובן מענה הצ"צ לאותו חסיד שבא אליו וביקש לנסוע לארץ-ישראל:

מובן, שהחסיד הנ"ל שרצה לנסוע לארץ-ישראל — לא היתה כוונתו מצד ענינים גשמיים, אלא מצד המעלה הרוחנית שישנה בארץ-ישראל (כנ"ל).

ועל זה צוה לו הצ"צ שלא יסע, אלא שיעשה כאן ארץ-ישראל — כי, אם ישאר במעמדו ומצבו, בה"לבושים הצואים" שלו, מה תהי' התועלת בכך שיסע לארץ-ישראל? כל עוד הוא לבוש בלבושים אלו — הרי גם בארץ-ישראל יהי' לבוש באותם הלבושים!

באג"ק ח"א ע' רלה ואילך.

(69) כלים פ"א מ"ו.

(70) ביאור לסי' ז"ך (קמו, ב).

(67) גיטין ח, ב. וש"נ.

(68) ראה סה"ש תש"ב ע' 116 (נעתק

ב"היום יום" יא טבת), שם ע' 129 ואילך

(נעתק ב"היום יום" ט סיון). נת' בארוכה

וכידוע מ"ש בתניא⁷¹ שמחשבותיו של האדם הולכות עמו ("גייען מיט אים אָרום") בד' אמותיו, ונמצא, שכאשר מחשבותיו הן מחשבות של חוץ-לארץ, אזי גם כשיבוא לארץ-ישראל בגשמיות — נמצא הוא עדיין בחוץ-לארץ!

כאשר אדם רוצה לצאת מחוץ-לארץ מצד ההעלם והסתר שישנו בחוץ-לארץ — אומרים לו: לא זו היא העבודה! החסרון אינו בהמקום (שלכן "לר' הלל ארץ-ישראל אינה חסרה") אלא בך, שאינך רוצה להתפשט מהלבושים שהנך לבוש בהם. ולכן, העבודה הנדרשת ממך היא — שבאותו המקום שאליו הביאה אותך ההשגחה העליונה, עליך (לא לנסות להמלט משם, אלא) לעשות מאותו מקום עצמו — ארץ-ישראל.

כד. "מהוי" מצעדי גבר כוננו⁷². כאו"א מישראל, בכל מקום שבו הוא נמצא, צריך לדעת שבואו למקום זה הוא בשליחותו של הקב"ה — כדי להאיר את המקום ב"נר מצוה ותורה אור"⁷³ וב"מאור שבתורה"⁷⁴, ולכן עליו לקיים שליחות זו, ולא לרצות להמלט למקום אחר.

אין מקום לחפש מקום "טוב יותר" מהמקום שבו נמצא עתה — שהרי החסרון אינו בהמקום, אלא בו. ולכן, אם יעשה שליחותו — יצליח גם במקום שבו נמצא עתה; ואם אין רצונו למלא את שליחותו במקום המצאו — הרי בכל מקום אחר שילך אליו, לא יהי' לו טוב יותר (וכנ"ל), שכשהאדם לבוש בלבושי חוץ-לארץ, הנה גם בהיותו בארץ-ישראל, הרי לאמיתו של דבר נמצא הוא בחוץ-לארץ!

יתירה מזה: אפילו אם יעלה בידו לבוא למקום טוב יותר, ואכן בהיותו שם ירגיש שמצבו טוב ומאיר יותר — הנה: לכל לראש, צריך עיון האם המצב הוא אמנם טוב יותר, שהרי כל זמן שאינו יוצא מהלבושים שלבוש בהם, נמצא הוא עדיין בחושך (כנ"ל). ומלבד זאת, לו יהא שאמנם המצב שם טוב יותר עבורו — במה טוב לו יותר מקום זה, אם אינו ממלא בכך את שליחותו!?!...

ולאמיתו של דבר, יש לדעת שאין אפשרות כלל להמלט — שהרי

71) ראה אגה"ק שם (קמו, רע"א).

72) תהלים לו, כג. וראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשוף), שם ח"ה ע' קג (נעתק ב"היום יום" י תמוז). ועוד.

73) משלי ו, כג.

74) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' א' אשכב. סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

הקב"ה הוא השולח יהודי למקום מסויים כדי למלא בו שליחות, ואין אפשרות להמלט מהקב"ה!

אפילו יונה הנביא, שהי' נביא אמת, ובזמן בית ראשון, והסיבה לרצונו להמלט היתה בשביל זכותם של ישראל, כדי שלא יתעורר קטרוג על כך שאוה"ע עושים תשובה ובני ישראל אינם עושים (כדאיתא במדרש⁷⁵), עד כדי כך שלכן מסר את נפשו והסכים שישליכוהו לים כו' — הרי לאחר כל זה לא עלה בידו להמלט⁷⁶, והוכרח למלא שליחותו!

את השליחות — מוכרחים למלא בכל אופן, "עס איז פאַרפּאַלן"... ולכן אין לחפש מקומות טובים יותר, אלא יש למלא את השליחות במקום שנמצאים בו.

ובפרט בנוגע לנסיעה לארץ-ישראל — הרי בוודאי שאין מקום לנסוע לשם מעצמו, כיון שארץ-ישראל היא "פלטרין של מלך"⁷⁷, וצריך להישמר שם ביותר כו'⁷⁸.

ומה שמתלוננים שאין מצליחים כו' — הרי כאשר יעשו את ההכנות שקודם התפלה המבוארות בלקו"ת⁷⁹, ילמדו פנימיות התורה ויתנו צדקה, הנה לאחרי הכנות אלו, כשיפעלו מתוך מסירה ונתינה — יצליחו בהפצת מעיינות תורת החסידות, ויעשו כאן ארץ-ישראל,

וענין זה יהי' הכלי לקירוב הגאולה⁸⁰, שאז "עתידה ארץ-ישראל שתתפשט בכל הארצות"⁸¹.

כה. וכן הוא בענין העבודה דכל ימי השנה, שהו"ע "ויעקב הלך לדרכו":

יש לדעת, שדוקא בחיי היום-יום, בימי החול שאינם שבת ויו"ט, ובימי החול גופא, דוקא בשעות שעוסק בהם במשא ומתן — בהם צריך לעשות ארץ-ישראל⁸².

*

כו. בנוגע להענין ד"ויעקב הלך לדרכו" — הרי הסדר הי' באופן

79) תבוא מג, סע"ב ואילך.
80) ראה אגה"ק דהבעש"ט — כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.
81) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ד פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.
82) חסר אריכות הדברים בענין זה (המו"ל).

75) מכילתא בתחילתה. תנחומא ויקרא ח.
ירושלמי סנהדרין פי"א ה"ה. פד"א פ"י.
יל"ש יונה רמז תקמט. פרש"י יונה א, ג.
76) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתרכ"ב ס"ד.
77) במדבר"ר פי"ט, יג. יל"ש עקב רמז תתסז.
78) ראה גם תו"מ חי"א ע' 33. וש"נ.

שבתחילה הי' יעקב בבית אביו יצחק, "איש תם יושב אהלים"⁸³, ואח"כ "נטמן בבית עבר י"ד שנה"⁸⁴ ועסק בתורה.

באותה שעה, הנה אחיו, עצמו ובשרו ("זיין אייגענער ברודער"), עשו הרשע — התנהג באופן אחר, וגם הצליח בזה. ואעפ"כ, לא למד ממנו יעקב ולא התפעל מהצלחתו, אלא המשיך ללמוד תורה בבית עבר. ואף שענין זה לא הי' נוגע אז לקיום המצוות — אעפ"כ, בידעו ששליחותו היא לייסד ולהקים את העם היהודי, שענין זה נעשה רק ע"י תורה —

— כמדובר לעיל (סי"ז) בארוכה, שקיומם של בני ישראל אינו ע"י "חכמות" למיניהן, ולא ע"י ש"יתאימו את עצמם" להעולם ("אויסגלייכן זיך מיט דער וועלט"), אלא רק ע"י שמחזיקים בתורה — הלך ללמוד תורה בבית עבר, ועי"ז עלה בידו להעמיד י"ב שבטים, ולבנות את העם היהודי.

וגם אח"כ, כבואו לבית דודו, לבן הארמי — לא למד ולא התפעל ממנו, גם כשרימהו והחליף את משכורתו "עשרת מונים"⁸⁵, אלא הלך בדרכו הקודמת.

ואע"פ שלא הלך בדרכיהם של עשו ולבן — הצליח בדרכו, כיון שהקב"ה הצליח את דרכו, משום שהי' קשור עמו ("ער האָט זיך אָנגעהאַלטן אין אים").

כז. וע"פ המדובר כמ"פ⁸⁶ שהתורה אינה "ספר היסטוריא", אלא "תורה" היא מלשון הוראה⁸⁷ — הרי גם הסיפור הנ"ל אודות יעקב הוא הוראה עבור כל השייכים ל"יעקב", היינו, עבור כאו"א מישראל בכל דור ודור:

על כאו"א מישראל לדעת, שהענין ד"ויעקב הלך לדרכו", עד להקמת בית בישראל — יכול להתקיים רק כשאינו מחקה את הנהגות העולם ("ער טאַנצט ניט נאָך די וועלט"), אינו לומד מהנהגותיו של אדם אחר — אפילו אחיו התאום, עצמו ובשרו — אלא עוסק בלימוד תורה.

וגם כאשר רואה ש"אחיו" לומד חכמות חיצוניות ומצלית, כדרך כל העולם, ואילו הוא, כיצד יוכל הוא "לצאת אל העולם", בשעה שאינו

(83) תולדות כה, כז. (86) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש סכ"ז

(84) מגילה יז, א. הובא בפרש"י עה"ת (לעיל ס"ע 32).

(87) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. זח"ג נג, ס"פ תולדות.

(85) ויצא לא, ז. שם, מא. ב. ועוד.

יודע דבר מעניני העולם? — אין זה נוגע לו כלל! הוא יודע שלהיותו יהודי, עליו ללמוד תורת ה', ודוקא עי"ז יוכל לצאת לעולם ולבנות בית יהודי.

ועד"ז לאחרי כן, בצאתו לעולם — מנהל את אורח-חייו באופן המתאים ע"פ תורה. אלא מאי, כל העולם מתנהג באופן אחר — אין זה נוגע לו! ואדרבה — הא גופא שכל העולם מתנהג באופן אחר, הרי זו הראי' הטובה ביותר שהוא אינו צריך להתנהג כך, כיון שהוא שונה מכל העולם ("ער איז אַנדערש פון דער וועלט")!

— פעם⁸⁸ התעוררה שאלה אצל חסיד, ומצד ריחוק המקום לא הי' ביכלתו לשאול את הרבי. והחליט לשאול "מתנגד" ולעשות להיפך...

כח. התורה⁸⁹ מספרת⁹⁰: "וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה", ומפרש רש"י: "להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר הי' ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא ("דודאים", שהם) דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו".

ממ"ש רש"י "להגיד שבחן של שבטים", מובן שבין כל אנשי סביבתם לא התנהג אף אחד באופן כזה. אבל השבטים ידעו שהנהגתם צריכה להיות באופן אחר; עליהם להתנהג בכל פרט באופן של תורה וקדושה. כך הנהיג יעקב בביתו, שבתו הי' שונה מבתי כל האחרים.

אין ללכת אחרי "רוח הזמן". ודבר זה צריך להיות באופן ניכר כך שהילדים ידעו שאביהם ואמם שונים מכל השאר: נשים אחרות לבושות בבגדים שצניעותם אינה בהידור, אבל אמם לבושה בצניעות בתכלית; אבות אחרים אינם נשמרים מלרמות את הזולת בעסקיהם, אבל אביהם אינו מנסה לרמות איש, אלא נושא ונותן באמונה, וכיו"ב.

אפילו כשהילד קטן עדיין, ואינו יכול לקלוט את משמעותם של תורה וקדושה, יכול הוא כבר להבין שביתו שונה מביתם של אחרים — "ונפלינו"⁹¹. ובמילא אין הילד לומד מילדים אחרים, ואדרבה — כשרואה שילדים אחרים מתנהגים שלא כראוי ואינם נשמרים מגזל, ולוקחים משדות זרים לא רק "דודאים" של הפקר, הרי ענין זה גופא הוא עבורו הוראה ברורה שלא לנהוג כך; הוא יודע שאלו אינם חברים עבורו.

מ"מ ע"י המו"ל.

90 ויצא ל, יד.

91 תשא לג, טז.

88 ראה גם תו"מ ח"א ריש ע' 201.

89 סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע'

793. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני

מהנהגה כזו יוצא שבט ראובן, וכן שבט יששכר (שנולד ע"י מעשה זה של מציאת הדודאים ע"י ראובן) — שמראובן ויששכר יצאו ראשי סנהדראות⁹² ועמודי הוראה⁹³.

כט. הענינים הנ"ל — הם סיפורים מהחומש. די ללמוד "עברי-טייטש", "צאינה וראינה", כדי לדעת כיצד צריכות בנות ישראל להתנהג. ב"אמריקא" ישנו פתגם, שהאשה מושכת את בעלה בחוטמו ("די ווייב פירט דעם מאַן פאַרן נאָז")...

ובכן: יש לנצל ענין זה לצד הטוב — לסלק מהבית את "הנחות העולם", ולקבוע את הנהגת הבית ע"פ תורה, וכך יצליחו גם בגשמיות.

*

ל. כתיב⁹⁴ "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל".

השייכות ד"גבולות עמים" ל"מספר בני ישראל" היא — שתפקידם של בני ישראל לברר את "גבולות עמים".

וענין זה נעשה עי"ז ש"אחד מכם גולה לברבריא ואחד מכם גולה לברטניא כו"⁹⁵, שעיי"ז מבררים את העולם כולו. וכדאיתא בגמרא⁹⁶ "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות", והיינו, שאין צורך שכל בני ישראל יהיו בכל מקום שבעולם כדי לברר את העולם כולו, אלא אפילו "אחד מכם" בכחו לברר את המקום שבו נמצא⁹⁷.

וטעם הדבר — כידוע⁹⁸ שישנם ששים רבוא נשמות, וכנגדם ששים רבוא פרטים בכאו"א מחילוקי המדריגות שבתורה, הן בפשט, הן ברמז, הן בדרוש והן בסוד. וכשם שבתורה ישנו ענין ההתכללות, שכל אחד מה"פנים" בתורה כולל את כל שאר ה"פנים", כמו כן אצל בני ישראל, שע"י לימוד התורה נעשה אצלם ענין ההתכללות, שבכאו"א מישראל כלולים כל ששים רבוא נשמות ישראל, ולכן בכחו לברר את המקום בו נמצא, כאילו היו שם כל בני ישראל.

96) פסחים פז, ב.

97) ראה גם תו"מ ח"י ע' 126.

98) ראה שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ

בש' רוה"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג' (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רו"ל להאריז"ל.

92) ראה פרש"י ר"פ קרח.

93) ראה יומא כו, א. ד"ה ביום השני

תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שיד ואילך).

94) האזינו לב, ח.

95) פסיקתא רבתי פט"ו. שהש"ר פ"ב, ח

96) יל"ש שה"ש רמז תקפז.

ועד שישנו ענין העיבור⁹⁹ — שכאשר נמצא יהודי בודד בפניה שוממה, מתעברת בו נשמת צדיק, ואפילו נשמות האבות ומשה רבינו, כדי שיהי' בכחו לברר את המקום שבו נמצא.

ובכחו של כל יהודי שלא להתפעל ולא להתבטל מהעולם כולו, כיון שיהודי הוא "דבר המעמיד" — שהרי בני ישראל מעמידים ומקיימים את העולם כולו שנברא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹⁰⁰ — ו"דבר המעמיד לא בטל"¹⁰¹.

לא. וכן הוא בנוגע לפנימיות התורה שצריך להפיץ בכל העולם:

אפילו כאשר בכל הסביבה ישנו רק יהודי אחד השייך לתורת החסידות, ואפילו אם גם אצלו אין זה אלא דבר מועט (שהרי תורת החסידות בכלל היא בבחינת "קב חומטין"¹⁰² לגבי כור שלם) — בכחו לפעול על כל סביבתו, ולהאיר את סביבתו במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות⁷⁴.

לב. וכיון שהכח להעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" לוקחים משמחת-תורה — יקחו משקה מההתוועדות דשמח"ת.

ובהקדמה — ש"יין" מביא לקירוב הדעת, שמשום זה "גזרו על יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר (עבודה זרה)"¹⁰³.

ולכן, כשיקחו משקה מההתוועדות דשמח"ת, שבהתוועדות זו נזכר פתגם מכ"ק אדמו"ר הזקן, מכ"ק אדמו"ר האמצעי וכו', הרי כשיתנו למישהו לשתות מ"יין" זה, יתקיים בו "משום בנותיהם" — שיחפוץ לעשות שידוך חסידי¹⁰⁴, וכן יתקיים בו "משום עבודה זרה" — שיתחיל בעבודה שעד עתה היתה "זרה" אצלו¹⁰⁵.

וכיון ש"יין" (ובפרט משקה המשכר יותר מיינן) מעביר את האדם על דעתו¹⁰⁶ — הרי זה יעביר על דעת הנפש הבהמית (שהיא דעתו של האדם מצד עצמו, שהרי "עיר פרא אדם יולד"¹⁰⁷), ומהיום והלאה — יביא לידי קירוב ללימוד החסידות ודרכי החסידות.

וע"י הפצת פנימיות התורה, שנוסף על כך שכאו"א ילמד חסידות

99) ראה גם תניא ספי"ד.

100) פרש"י ר"פ בראשית. ויק"ר פל"ו,

ד.

101) טווא"ח סו"ס תמו. וראה אנציק'

תלמודית ערך דבר המעמיד. וש"נ.

102) שבת לא, סע"א. וראה לקר"ת ויקרא

ו, א.

103) שבת יז, ב (ובפרש"י). וש"נ.

104) ראה גם תו"מ ח"א ע' 226.

105) ראה ב"ק ק', א.

106) ראה סנהדרין מג, א. במדב"ר פ"י, ח.

107) איוב יא, יב.

בעצמו, יקרב לתורת החסידות גם יהודי נוסף — נוכל לתבוע מהקב"ה את קיום הבטחתו, שהבטיח ע"י רשב"י בספר הזהר¹⁰⁸, ש"יפקון ב"י מן גלותא ברחמי", בחסד וברחמים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בידו הק' להנוסעים בקבוקי משקה¹⁰⁹, שיסדרו התוועדויות במקומותיהם].

* * *

לג. ישנה שיחה מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, שדיבר בשמח"ת¹¹⁰ אודות החלישות בהתעסקות בתורת החסידות, ותובע להנהיג לימוד החסידות בחבורה. ומוסיף, שהעיקר אינו כמות המשתתפים ("מען זאָל זיך ניט שטעלן אויף כמות"), אבל בהכרח שתהי' "חבורה" כל שהיא, עכ"פ של שני לומדים.

וכיון שעתה מתחיל הסדר ד"ויעקב הלך לדרכו" — יש לקחת את ההתעוררות דשמח"ת על כל השנה, שלכאו"א תהי' קביעות ללימוד חסידות בכל יום, ולכל-הפחות פעם או פעמיים בשבוע — יהי' הלימוד בחבורה, שע"ז יתוסף חיווק גם בהלימוד שבכל יום.

בנוגע לפרטי הענינים שבהם יהי' הלימוד — הרי בכלל הסדר הוא ש"לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ"¹¹¹, אמנם, כיון שישנו חוב על כאו"א להפיץ את תורת החסידות בסביבתו (כנ"ל סל"א), צריך להיות חלק מהלימוד במאמרים כאלו שיש בהם ענינים שיוכל לדבר אודותם עם בני ביתו ועם הסביבה, כדי שיהיו לו תמיד מן המוכן לדבר אודותם; ובשאר הזמן — ילמד "במקום שלבו חפץ", כפי השגתו ושורש נשמתו (אף שבנוגע לענין זה — "שורש נשמתו" — אינני יודע למי נוגע הדבר...).

לד. ענין נוסף שברצוני להציע:

בהתאם להמדובר מכבר¹¹² אודות קביעות בכל יום ויום ללימוד שו"ע אורח חיים בהלכות הנצרכות למעשה — הרי כדי שלימוד זה יהי'

המעלים?! — מוטב למסור החלה כמות שהיא.

110 (110) שיחת ליל שמח"ת תער"ג (סה"ש תורת שלום ע' 153).

111 (111) ע"ז יט, א.

112 (112) ראה תו"מ ח"ז ע' 86. ע' 114 ואילך. ועוד. וראה גם מכתב כ"ג מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ז ע' פז). וש"נ.

108 (108) ח"ג כד, ב (ברע"מ).

109 (109) במהלך ההתוועדות נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א חתיכת חלה לא' שביקש ברכה עבור זוגתו, והוסיף לבקש גם חלה עבורה. וכשרצה לעטוף את החלה במטפחת, אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי כל הענין (של נתינת חלה וכיו"ב) הו"ע של "לבושים" (לבוש להברכה), וא"כ למה להעלים זאת ע"י לבוש

בקביעות, צ"ל גם לימוד השו"ע בחבורה דוקא, עכ"פ פעם או פעמיים בשבוע, ובשאר הימים — כפי שתהיי האפשרות.

אבל בהכרח שהלימוד יהי בהלכות הנצרכות למעשה דוקא — כמו הלכות ברכות הנהנין (שעל זה אמרו חז"ל¹¹³ "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים .. מילי דברכות"), הלכות תפלה וכדומה, ובכלל — הלכות רגל ברגל¹¹⁴ (כגון — לפני חנוכה ללמוד הלכות חנוכה, וכיו"ב).

לה. ענין נוסף בהנוגע לפועל:

כיון¹¹⁵ שכל ההמשכות דברכות הקב"ה נמשכות למטה בפועל ע"י נתינת הצדקה, הרי כדי שההמשכות יומשכו בה"ויעקב הלך לדרכו" בחיי היום-יום — יתנו צדקה בהקופה הכללית, סכום פרוטות — או שאר מטבעות המדינה שהם שוה פרוטה ויותר — כפי מספר ימי השנה, כמדובר ענין זה בארוכה בשנה שעברה¹¹⁶.

ומכיון שהשיחה דאשתקד כבר יצאה לאור ב"קופיר" — אין צורך לדבר ע"ד ענין זה עוה"פ.

החילוק בין השנה שעברה לשנה זו בענין זה הוא:

השנה שעברה היתה מעוברת ומספר ימי' הי' שפ"ג (383), ושנה זו היא שנה פשוטה וכסדרה, חודש מלא וחודש חסר, ומספר ימי' שנ"ד (354).

ולכן יתנו שנ"ד מטבעות בהקופה דשנ"ד, וענין זה יביא את כל ההמשכות והענינים שדובר אודותם אשתקד.

* * *

לו. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן, ואח"כ "ניע זשוריצי כל'אפצי", ואח"כ אמר:]

לאחרי שמע"צ ושמח"ת נכנסים מיד לפרשת בראשית — "בראשית ברא" — ברי' חדשה.

והענין בעבודה:

לאחר שמח"ת, כשמתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו", ויש צורך

(115) מכאן עד סוף הסעיף — נדפס

(113) ב"ק ל, א.

בבטאון חב"ד חוברת ז ע' ד.

(114) ראה מגילה בסופה. טושו"ע ואדה"ז

(116) שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב')

או"ח סתכ"ט.

סכ"ב ואילך (תו"מ ח"י ע' 127 ואילך). וש"נ.

להתחיל שוב בהעבודה דכל ימי השנה — עלול אדם לערוך לעצמו
חשבון, שכיון שהעבודה דחודש תשרי היתה כו"ם — עלול הוא ליפול
ביאוש.

ולכן קורין בתורה "בראשית ברא" — שכל מה שהי' קודם לכן
אינו סתירה להעבודה שמכאן ואילך, שיכולה להיות באופן ד"בראשית
ברא" — ברי' חדשה.

